

Participativni muzej i sudjelovanje zajednice u muzejskom sabiranju

Marochini, Dora

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:649782>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-05**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
Ak. god. 2023./2024.

Dora Marochini

**Participativni muzej i sudjelovanje zajednice u muzejskom
sabiranju**

Završni rad

Mentor: dr. sc. Žarka Vujić, red. prof.

Zagreb, srpanj, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Participativni muzej.....	2
2.1. Povijesni razvoj i definicija pojma	2
3. Participativni dizajn	4
4. Modeli participacije	5
4.1. Doprinos (<i>contribution</i>)	6
4.2. Suradnja (<i>collaboration</i>)	8
4.3. Zajedničko stvaranje (<i>co-creation</i>)	9
4.4. Korištenje muzejskih resursa (<i>hosting</i>)	10
5. Upravljanje muzejskim zbirkama	12
5.1. Definicija pojma	12
5.2. Sabiranje	13
5.2.1. Definicija muzejskog sabiranja	13
5.2.2. Novo sabiranje	14
6. Participativno sabiranje	16
6.1. Primjeri participativnog sabiranja	17
6.1.1. Santa Cruz Museum of Art and History	17
6.1.2. Nordiska museet	18
6.1.3. Civilna zbirka Povijesnog i pomorskog muzeja Hrvatskog primorja.....	20
6.1.4. Projekt „Zagrebački kvartovi“ Muzeja grada Zagreba	20
6.1.5. Muzej susjedstva Trešnjevka	21
6.1.6. Projekt „KULTajmo u Šibeniku! Razvoj civilnog sektora kroz aktivnosti u kulturi“	22
7. Zaključak	24
8. Literatura.....	25
Sažetak.....	28
Summary	29

1. Uvod

U posljednjih nekoliko desetljeća, u muzejskom su se sektoru mogle primijetiti promjene u samom konceptu muzeja kao kulturne ustanove. Fokus više nije na muzejskom predmetu, nego na posjetitelju. Vrijednost predmeta ne izražava se isključivo prema stručnoj procjeni, već se uzima u obzir i perspektiva lokalne zajednice. Zbog toga se muzeji sve češće okreću društvenoj participaciji i uključivanju svojih posjetitelja u radu institucije. Ovaj se rad bavi temom participativnog muzeja s naglaskom na aktivnosti muzejskog sabiranja kao jednog od načina sudjelovanja zajednice u upravljanju muzejskim zbirkama. Rad je podijeljen u dvije šire tematske cjeline. Prva se cjelina bavi općenitim razvojem participativnih praksi u muzeju. Za početak će biti objašnjeni pojam participativnog muzeja, njegova osnovna obilježja i okolnosti koje su utjecale na njegov razvoj. Zatim će se detaljnije opisati karakteristike participativnog dizajna u kontekstu baštinskih institucija kao i razvoj različitih modela i strategija participacije u muzejima. Druga cjelina rada odnosi se na temu upravljanja muzejskim zbirkama, pri čemu će naglasak biti na aktivnosti muzejskog sabiranja. Ovaj će se rad detaljnije baviti i pojmom participativnog sabiranja uz navođenje nekoliko domaćih i međunarodnih primjera participativnih projekata muzejskog sabiranja.

2. Participativni muzej

2.1. Povijesni razvoj i definicija pojma

Društvene promjene tijekom 1960-ih godina uzrokovale su porast broja kritika na dotadašnju muzejsku praksu i propitivanje općenite društvene uloge muzeja (Babić, 2009: 48). Porast razine multikulturalnosti i stvaranje novih politika društvene inkluzije doprinijeli su potrebi razvijanja novog odnosa između muzeja i njegovih posjetitelja (Meijer-van Mensch i van Mensch, 2010: 50). U Francuskoj su tijekom 1970-ih godina rasprave o novom konceptu muzeja rezultirale pojavom pokreta Nove muzeologije, prema kojemu je temeljni cilj zaštite i prezentacije ljudske baštine društvena korist i poboljšanje života zajednice (Babić, 2009: 52-53).

Početak 21. stoljeća dolazi do novih promjena u shvaćanju muzeja, muzejske profesije i aktivnosti povezanih sa zaštitom predmeta kulturne baštine (Meijer-van Mensch i van Mensch, 2010: 33). Naglasak više nije samo na predmetima u muzejskim zbirkama, već se fokus stavlja i na utjecaje koje muzej, kao kulturna institucija, ima na razvoj, obrazovanje i izgradnju zajednice (Stuedahl, 2019: 219). Uz to, muzeji se sve češće okreću svojim korisnicima u svrhu rješavanja određenih problema u upravljanju svojim zbirkama, o čemu će više biti rečeno kasnije u radu.

Na promjene u načinu funkcioniranja muzeja utjecao je i razvoj informacijskih tehnologija i weba 2.0 (Söderqvist, 2010: 73; Vujić, 2021: 11). Za razliku od weba 1.0, s jednosmjernim protokom informacija od stvaratelja do korisnika, web 2.0 pretvara pasivne korisnike u aktivne proizvođače sadržaja (Söderqvist, 2010: 73). Američka muzeologinja, i kustosica Nina Simon uzela je karakteristike weba 2.0, kao što su participacija korisnika i zajedničko stvaranje sadržaja, i primijenila ih na stvaranje novog muzejskog modela, poznatog kao „muzej 2.0“ (Meijer-van Mensch i van Mensch, 2010: 50; Söderqvist, 2010: 73). Njezina ideja nije bila samo korištenje internetskih medija kao alata pomoću kojih bi muzej dopirao do svojih korisnika, već preispitivanje prijašnjih i stvaranje novih shvaćanja muzejske djelatnosti, kao što su istraživanje, nabava i izrada izložbi na osnovi funkcioniranja weba 2.0. Drugim riječima, unutar muzeja se teži za posjetiteljevom participacijom, kreativnosti i širenju znanja (Söderqvist, 2010: 73-74).

U poveznici s razvojem koncepta „muzeja 2.0“, Nina Simon zaslužna je i za osmišljavanje pojma „participativnog muzeja“ (Söderqvist, 2010: 74; Sandvik, 2011: 190). Simon definira participativni muzej kao „kulturnu instituciju u kojoj posjetitelji imaju mogućnost stvarati i

dijeliti sadržaj te se pomoću tog sadržaja međusobno povezivati“. Za razliku od tradicionalnog muzeja, u participativnom se muzeju sabiru i prezentiraju raznoliki, personalizirani i promjenjivi sadržaji nastali u suradnji s njegovim posjetiteljima (Simon, 2010). Građanski angažman i društvena inkluzija tako postaju osnovna obilježja suvremenih muzeja (Pierroux et al., 2020: 27). Umjesto da budu „o nečemu“ ili „za nekoga“, glavna je svrha participativnih muzeja stvaranje i upravljanje „sa“ posjetiteljima (Simon, 2010).

Nina Simon autorica je i knjige *The Participatory Museum* (2010). Knjiga služi kao svojevrsni praktični vodič za uključivanje posjetitelja i ostalih članova lokalne zajednice u rad kulturnih institucija, kao što je i muzej, s ciljem stvaranja dinamičnih i društveno relevantnih prostora (Sandvik, 2011: 190). Kao što Simon navodi na početku knjige, participativna kultura u muzejima temelji se na trima idejama:

1. ideji o instituciji orijentiranoj prema publici koja je relevantna, korisna i dostupna,
2. ideji da posjetitelji sami stvaraju vlastita značenja na temelju kulturnih iskustava, te
3. ideji da posjetiteljevo sudjelovanje može povećati kvalitetu javnih projekata.¹

Simon ne smatra da će primjenjivanje određenih participativnih strategija u potpunosti zamijeniti tradicionalne kulturne institucije, već ih samo poboljšati i učiniti relevantnima u sklopu lokalne zajednice (Simon, 2010). Knjiga *The Participatory Museum* ostavila je velik utjecaj na razvoj teorije i prakse participacije članova lokalne zajednice u muzejima te će se ovaj rad u nadolazećim poglavljima u nekoliko navrata referirati na njezin sadržaj.

¹ Simon, N. (2010). *The Participatory Museum*. URL: <https://participatorymuseum.org/preface/> (pristup 15. 6. 2024.)

3. Participativni dizajn

Pojam participativnog dizajna odnosi se na proces osmišljavanja i stvaranja proizvoda i usluga temeljenog na društvenoj inkluziji i zadovoljavanja potreba i zahtijeva članova lokalne zajednice. Za proizvodnju se koriste javna sredstva, a krajnji korisnici tih proizvoda i usluga uključeni su u cjelokupni proces donošenja odluka o tijeku proizvodnje (Domšić, 2021: 149). Istraživanja na temu participativnog dizajna počela su se u sve većoj količini odvijati nakon 2015. godine kao odgovor na usvajanje UN-ovog Programa održivog razvoja do 2030. Ovaj program, između ostaloga, zahtijeva šire globalno i društveno sudjelovanje i prepoznavanje potencijala participacije u sferi kulture kao jedan od načina postizanja ciljeva zadanih u sklopu Programa (Jolic, 2023: 49). Cilj je participativnog dizajna stvoriti platformu za zajedničko upravljanje, konstruktivnu uključenost i kolektivnu odgovornost (Jolic, 2023: 49).

Općenito su se metode participativnog dizajna koristile u područjima kao što su urbanističko planiranje, razvoj zajednica, tehnologija, organizacija na radnom mjestu i umjetnost. Uz to, koncept participativnog dizajna poznat je i u kontekstu baštinskih institucija, prvenstveno u obliku društvenog angažmana, interaktivnosti i javnog pristupa (Jolic, 2023: 49).

Veliki utjecaj na primjenu koncepta participativnog dizajna u muzejima imala je već spomenuta muzeologinja Nina Simon. U svojoj knjizi *The Participatory Museum* (2010), Simon uspoređuje tehnike tradicionalnog i participativnog dizajna, pri čemu kao glavnu razlikovnu karakteristiku izdvaja protok informacija između institucije i korisnika te način na koji muzeji pristupaju organiziranju svojih izložbi. Navodi kako se pri tradicionalnom dizajniranju muzejskih izložbi naglasak stavlja na visoku kvalitetu i konzistentnost sadržaja kako bi se osiguralo da svaki posjetitelj ima relativno dobro iskustvo. S druge strane, participativni dizajn omogućuje povezivanje institucije s njezinim posjetiteljima koji sada preuzimaju uloge stvaratelja, distributera, potrošača, kritičara i suradnika, pri čemu se obogaćuje sveukupno iskustvo posjeta instituciji (Simon, 2010).

Participacija članova lokalne zajednice u radu baštinskih institucija, kao što je i muzej, obuhvaća različite razine sudjelovanja i suradnje s profesionalnim muzejskim osobljem. Ono što je najvažnije je odlučiti koji će model muzej primijeniti pri dizajniranju nekog participativnog projekta kako bi se prikupljeni sadržaj prezentirao i komunicirao na smislen i privlačan način (Simon, 2010).

4. Modeli participacije

Prvi korak u planiranju participativnog projekta čini upoznavanje s različitim oblicima participacije koji imaju mogućnost ispunjavanja misije participativnog muzeja (Jolic, 2023: 50). Mnogi se autori slažu da je sam proces planiranja i provođenja participativnog projekta na neki način važniji od konačnog rezultata, bilo da je riječ o izložbi, tekstu, izvorima informacija ili sličnom. Drugim riječima, smatraju da upravo tijekom aktivnog trajanja projekta članovi lokalne zajednice stječu nova znanja, što uzrokuje pozitivan učinak na osnaživanje zajednice. S obzirom da je u tradicionalnom muzejskom kontekstu ipak važna i kvaliteta finalnog proizvoda, prilikom provođenja participativnih projekata nužno je pronaći ravnotežu između održavanja profesionalnih standarda i poštivanja želja, potreba i kreativnosti članova lokalne zajednice (Domšić, 2021: 150).

Tijekom proteklih pola stoljeća, različiti su stručnjaci razvijali različite koncepte, modele i tipologije prakticiranja participacije u javnim institucijama, prvenstveno uzimajući u obzir razinu moći koja se daje članovima lokalnih zajednica uključenih u rad institucije (Knudsen, 2016: 194). Primjerice, Sherry Arnstein je krajem 1960-ih godina razvila „ljestvični“ model sudjelovanja članova zajednice u javnom sektoru, koji obuhvaća osam razina participacije (1969: 217; Knudsen, 2016: 194). Na dnu ljestvice nalaze se „manipulacija“ (*manipulation*) i „terapija“ (*therapy*), razine prividne participacije čiji cilj nije omogućiti ljudima da sudjeluju u planiranju i provođenju samog projekata, već služe za edukaciju sudionika. Razine „informiranja“ (*informing*), „konzultiranja“ (*consultation*) i „smještaja“ (*placation*) sudionicima daju glas, ali ne jamče da će se njihove ideje i stajališta uzeti u obzir prilikom donošenja konačnih odluka. Preostale razine u Arnsteininom modelu predstavljaju stupnjeve „građanske moći“, odnosno najviše razine društvenog angažmana. Sudionici mogu sklapati „partnerstva“ (*partnership*) koja im omogućuju pregovaranje i donošenje kompromisa s institucijom (Arnstein, 1969: 217). Konačno, tu su „delegirana moć“ (*delegated power*) i „građanska kontrola“ (*citizen control*) koji se odnose na davanje gotovo neograničene moći vanjskim suradnicima u odlučivanju, planiranju i provođenju vlastitih projekata u sklopu određene javne institucije (Arnstein, 1969: 217; Knudsen, 2016: 194).

Američki antropolog James Clifford predložio je koncept participativnih procesa između muzeja i vanjskih suradnika u obliku „kontaktnih zona“ (Knudsen, 2016: 194). Umjesto da se vanjskim suradnicima daje moć i autonomija unutar muzeja, „kontaktne zone“ omogućuju simetrične dijaloge, razmjene i pregovaranja između muzeja i vanjskih suradnika (Knudsen, 2016: 194). Slično Arnsteininom modelu iz 1969. godine, Mygind, Hällman i Bentsen u svome

su istraživanju iz 2015. godine također koristili ljestvični model za prikaz participacijskog procesa, procjenjujući količinu sudjelovanja tijekom planiranja projekata (Knudsen, 2016: 194-195).

Dosad opisani modeli participacije nailazili su na kritike, prvenstveno zbog toga što nisu u potpunosti shvaćali kompleksnost odnosa između vanjskih suradnika i javne institucije te kako se participacija u muzejima stvarno odvija u praksi. Mogućnosti ostvarivanja visoke razine demokratičnosti i emancipiranosti, u konačnici i „potpune kontrole“ nad participativnim projektom, koje čine temelje ovih modela, samo su prividne u kontekstu javnih institucija kao što su muzeji (Arnstein, 1969: 216). Osim toga, nije se uzimala u obzir ni „neurednost“ pregovaranja, planiranja i usmjeravanja tijekom projekata. Neovisno o tome radi li se o visokoj ili niskoj razini participacije vanjskih suradnika, njihov odnos s institucijom ne mora uvijek težiti simetričnosti da bi participativni projekt bio uspješan (Knudsen, 2016: 195).

Nina Simon je u knjizi *The Participatory Museum* (2010), uz objašnjenje participativnog dizajna, predložila i svoj model participacije u muzejima. Za razliku od prijašnjih modela koji su se temeljili na demokratičnosti i razinama moći, Simon je za svoj koncept participacije odlučila koristiti pragmatički pristup, opisujući raspon participacije od doprinošenja već unaprijed određenom konceptu do samostalnog pokretanja vlastitih projekata uz pomoć muzejskih resursa (Knudsen, 2016: 195; Miklošević, 2021: 42). Prema njezinoj tipologiji, participacija članova lokalne zajednice u muzejima može se podijeliti u četiri kategorije: doprinos (*contribution*), suradnja (*collaboration*), zajedničko stvaranje (*co-creation*) i korištenje muzejskih resursa (*hosting*) (Simon, 2010). Simon napominje da nijedna od ovih kategorija nije sama po sebi bolja od drugih. Ono što Simon smatra je da muzeji trebaju dati više moći svojim korisnicima, ali istovremeno razmišljati o tome koji će način participacije dati najbolje rezultate i za ispunjavanje svoje vizije i za zadovoljavanje potreba svojih posjetitelja (Domšić, 2021: 150).

4.1. Doprinos (*contribution*)

U kontekstu participativnog muzeja, najčešći oblik participacije odnosi se na doprinos (Simon, 2010). U ovakvim projektima, posjetiteljeva participacija podrazumijeva doprinos instituciji kroz davanje povratnih informacija za vrijeme posjeta ili u fokus grupama u obliku verbalnih ili pisanih komentara, osobnih predmeta i radova za muzejske zbirke i izložbe, mišljenja i priča tijekom stručnih vodstava ili edukacija te uspomena i fotografija putem web platformi. Na taj

način institucije upotpunjuju svoje zbirke s autentičnim i personaliziranim predmetima i iskustvima. Tako sadržaj izložbe postaje raznolikiji što možda ne bi bilo moguće postići bez uključivanja članova lokalnih zajednica (Simon, 2010).

Doprinosni projekti su često najjednostavniji i najefikasniji oblik participacije, uglavnom zbog toga što su jednostavni za razumjeti, samoodrživi i ne zahtijevaju preveliku uključenost zaposlenika. Osim toga, za razliku od drugih oblika participacije, sudjelovanje u doprinosnim projektima može se ponuditi svim posjetiteljima, bez potrebe za prethodnim stručnim podučavanjem. Dobro izrađeni doprinosni projekt također treba poštovati posjetiteljevo vrijeme i sposobnosti te jasno pokazati na koji će način njegov doprinos biti izložen, pohranjen i korišten u muzeju (Simon, 2010).

Simon razlikuje tri pristupa koje muzej može koristiti u doprinosnim projektima, a to su:

1. nužni doprinos (*necessary contribution*),
2. dopunski doprinos (*supplemental contribution*) i
3. edukativni doprinos (*educational contribution*).²

U projektima s nužnim doprinosom, uspješnost projekta strogo je povezana s aktivnom participacijom članova lokalnih zajednica. Drugim riječima, projekt ne može postojati bez sudionikovih ulaganja. Neki projekti nužnog doprinosa služe za stvaranje novih sadržaja, odnosno za izložbe, dok neki služe zaposlenicima institucije za provođenje istraživanja i prikupljanje podataka. S obzirom da projekti ovise o suradnji posjetitelja, postoji velika mogućnost pogreški i neuspjeha. Zato je važno da zaposlenici dobro razmisle o načinu na koji će izraditi projekt kako bi se osiguralo ispunjavanje potreba i posjetitelja i muzeja. Drugi pristup čini dopunski doprinos. Iako participacija posjetitelja nije nužna za stvaranje izložbi, mnoge institucije koriste dopunski doprinos kako bi poboljšali izložbe i učinili ih jedinstvenima, dinamičnijima i poželjnijima za posjećivanje. Projekti dopunskog doprinosa najuspješniji su kada je posjetiteljima dopušteno slobodno i kreativno izražavanje. Međutim, u projektima dopunskog doprinosa važno je i da zaposlenici aktivno prate posjetiteljeve komentare i sudjeluju u diskusiji. Konačno, institucije mogu smatrati doprinosne projekte i kao edukativno iskustvo za posjetitelje. U odnosu na druge pristupe, edukativni doprinos stavlja veći naglasak na stjecanje određenih znanja i vještina nego na generiranje novih sadržaja za instituciju.

² Simon, N. (2010). *The Participatory Museum*. URL: <https://participatorymuseum.org/chapter6/> (pristup 25. 6. 2024.)

Ovakav se pristup najviše koristi u prirodoslovnim muzejima i znanstvenim centrima (Simon, 2010).

4.2. Suradnja (*collaboration*)

Suradnički su projekti vođeni od strane institucije, a odnose se na partnerstva u kojima muzejsko osoblje surađuje s lokalnim zajednicama u razvoju novih izložbi, programa i proizvoda. Ovisno o potrebi projekta, sudionici mogu poprimati različite uloge, od savjetnika ili konzultanata do uloge gotovo ravnopravne zaposlenicima muzeja, te zajedno raditi na osmišljavanju i provedbi projekta. Razlozi pokretanja suradničkih projekata obično su:

1. potreba za savjetovanjem sa stručnjacima ili predstavnicima zajednice kako bi se osigurala točnost i autentičnost izložbi, programa ili publikacija,
2. testiranje novih programa s ciljanom publikom kako bi se osigurala njihova uspješnost,
3. pružanje mogućnosti lokalnim zajednicama za stvaranje i proizvodnju vlastitog sadržaja ili provođenje istraživanja i
4. davanje posjetiteljima osjećaj suvlasništva nad izložbama i programima u muzeju.³

Suradnički se projekti mogu podijeliti u dvije kategorije: konzultativne projekte (*consultative projects*) i su-razvojne projekte (*co-development projects*). Prva kategorija odnosi se na projekte u kojima se muzejsko osoblje konzultira s predstavnicima lokalnih zajednica tijekom razvoja novih izložbi, programa i publikacija. Suradnje na konzultativnim projektima mogu biti neformalne i kratkotrajne ili se mogu provoditi kontinuirano kroz duži period. Za razliku od konzultativnih projekata u kojima članovi lokalne zajednice samo daju savjete prilikom razvoja projekta, sudionici u su-razvojnim projektima imaju ulogu sličnu izvođačima radova te se uključeni su u stvaranje novih projekata od samog početka. Ovakav se tip suradničkog projekta najčešće provodi u manjoj grupi izdvojenih pojedinaca te zahtijeva višetjedno ili čak višemjesečno planiranje i koordiniranje (Simon, 2010).

Neovisno o kategoriji suradničkog projekta, zaposlenici muzeja ili neke druge baštinske institucije mogu imati ulogu voditelja projekta koji nadgleda projekt u cijelosti, upravitelja zajednice koji blisko surađuje sa članovima lokalnih zajednica i zalaže se za njihove potrebe, instruktora koji podučavaju sudionike ili predstavnika interesa i zahtjeva institucije. Iako se

³ Simon, N. (2010). *The Participatory Museum*. URL: <https://participatorymuseum.org/chapter7/> (pristup 25. 6. 2024.)

spomenute uloge često isprepliću, suradnički su projekti ustvari uspješniji ako postoje jasne granice među dodijeljenim ulogama (Simon, 2010).

4.3. Zajedničko stvaranje (*co-creation*)

Za razliku od doprinosnih i suradničkih projekata, projekti zajedničkog stvaranja stavljaju veći naglasak na zahtjeve i ciljeve lokalnih zajednica nego na potrebe same institucije. Umjesto da muzej poziva članove lokalne zajednice kako bi uz njihovu pomoć mogao nastaviti razvijati otprije osmišljen koncept buduće izložbe, u projektima zajedničkog stvaranja lokalna zajednica je ta koja može samoinicijativno predložiti konkretnu ideju za izložbu ovisno o svojim interesima, odnosno o tome kako i koje dijelove svog identiteta žele predstaviti u muzejskom kontekstu. Muzeji se odlučuju za projekte zajedničkog stvaranja kako bi:

1. dali glas članovima lokalne zajednice i uzeli u obzir njihove potrebe i interese,
2. stvorili prostor koji omogućuje društveni angažman i dijalog i
3. pomogli sudionicima razviti vještine koje će im kasnije poslužiti za postizanje individualnih ciljeva ili ciljeva zajednice.⁴

Zajedničko stvaranje dijeli određene sličnosti s doprinosnim projektima. Međutim, zajedničko stvaranje sudionicima daje više slobode u donošenju odluka o tijeku projekta. Voditelji projekata zajedničkog stvaranja obično vide svoju instituciju ne kao pružatelja usluga koje samo ona smatra vrijednima, već kao organizaciju temeljenu na zadovoljavanju potreba posjetitelja i članova lokalnih zajednica (Simon, 2010).

Projekti zajedničkog stvaranja često nailaze na probleme ako se ideje i ciljevi članova lokalnih zajednica ne poklapaju s idejama i ciljevima institucije. Uspješni projekti zajedničkog stvaranja temelje se na dva principa. Kao prvo, zaposlenici institucije i vanjski sudionici moraju međusobno poštovati svoje interese i ciljeve koje žele postići projektom. Najjednostavniji način kako to osigurati je postaviti zajedničke smjernice koje će jasno odrediti što je (ne)dozvoljeno i očekivano tijekom trajanja projekta. Kao drugo, zaposlenici institucije ne bi trebali stvarati predodžbe o tome kakvi bi trebali biti rezultati projekta, nego dopustiti da se projekt razvija u onom smjeru koji će u konačnici imati najveću korist za lokalnu zajednicu. Pri tom, naravno, treba uzeti u obzir otprije dogovorene smjernice (Simon, 2010).

⁴ Simon, N. (2010). *The Participatory Museum*. URL: <https://participatorymuseum.org/chapter8/> (pristup 26. 6. 2024.)

S obzirom da članovi lokalnih zajednica imaju više autonomije prilikom sudjelovanja u projektima zajedničkog stvaranja nego što bi to imali u projektima temeljenim na nekim drugim oblicima participacije, od zaposlenika institucije zahtijeva se velika količina povjerenja u motiviranost i kompetencije sudionika (Simon, 2010).

4.4. Korištenje muzejskih resursa (*hosting*)

Uz dosad objašnjene tri kategorije participacije, Nina Simon (2010) dodaje još i četvrtu kategoriju, koja se odnosi na udjeljivanje resursa institucije kako bi ih članovi lokalne zajednice mogli iskoristiti za razvijanje i provođenje svojih programa i projekata. Ovakvi su projekti poznati pod engleskim nazivom *hosting*.

Općenito, projekti u kojima muzej daje dio svojih resursa na korištenje vrlo su česti prvenstveno u kontekstu formalnih partnerstava s drugim baštinskim institucijama. Tako, na primjer, muzeji primaju putujuće izložbe, daju prostor za rad stranim umjetnicima ili neovisnim stručnim vodičima ili pak služe kao prostor za organiziranje i održavanje posebnih prigoda. Međutim, institucije također mogu udijeliti svoje prostore amaterskim udrugama ili svakodnevnim posjetiteljima. Odabirom ovakvog oblika participacijskog modela muzeji nastoje:

1. stvoriti ugodnu atmosferu za svoje posjetitelje,
2. poticati posjetitelje na kreativno korištenje prostora i sadržaja institucije izvan njezinih uobičajenih okvira,
3. iskoristiti prostor za raznolike izložbe i performanse koji u suprotnome ne bi bili prezentirani i
4. privući nove posjetitelje koji dotada možda nisu smatrali instituciju kao mjesto u kojem mogu ostvariti svoje interese.⁵

Za razliku od drugih oblika participacije, koji na određeni način zahtijevaju motiviranje i uvjeravanje posjetitelja na sudjelovanje u zajedničkom projektu, stavljanje muzejskih resursa na raspolaganje članovima lokalnih zajednica pretvara muzej u otvorenu platformu koju posjetitelji mogu koristiti bez obveze ili prisile. Međutim, ovakvi projekti imaju smisla samo ako institucija ima jasnu viziju i razlog zašto bi nekoj skupini pojedinaca udijelila svoje resurse. Uz to, postavljanje strogih pravila, poput zabrane fotografiranja ili vođenja glasnih razgovora

⁵ Simon, N. (2010). *The Participatory Museum*. URL: <https://participatorymuseum.org/chapter9/> (pristup 26. 6. 2024.)

u izložbenom prostoru, mogu negativno utjecati na odnos između posjetitelja i institucije (Simon, 2010).

Jedno od rješenja koje Simon (2010) predlaže za sprječavanje stvaranja distance između muzejske ustanove i posjetitelja je uvođenje takozvanih „glasnih sati“ (*loud hours*). S obzirom da prilikom posjeta nije uobičajeno voditi glasne razgovore, mnoge baštinske institucije odlučuju se na uvođenje „glasnih sati“ za vrijeme kojih je posjetiteljima dopušteno razgovarati uobičajenom glasnoćom. „Glasni sati“ pomažu posjetiteljima da se osjećaju ugodnije i opuštenije u institucijskom okruženju i često se koriste kao strategija za privlačenje novih posjetitelja. Zaposlenici institucije također igraju važnu ulogu na način da mogu poticati posjetitelje na diskusiju o izložbi ili projektu, nešto što možda u uobičajenim okolnostima posjetiteljima ne bi bilo moguće.

5. Upravljanje muzejskim zbirkama

5.1. Definicija pojma

Hrvatski muzeolog Ivo Maroević (1993: 158) smatra muzejsku zbirku temeljnom formom organizacije života predmeta u muzeju. Pojam muzejske zbirke može se definirati kao skup predmeta baštine koji egzistira u prostoru muzeja ili neke druge baštinske institucije te je plod sabiranja po nekom kriteriju i prati ga dokumentacija.⁶ U hrvatskom Zakonu o muzejima iz 2018. godine, muzejska je zbirka definirana kao skup inventariziranih muzejskih predmeta, sistematiziran i obrađen na stručan način, povezanih po jednoj ili više značajki kulturnih, prirodnih, povijesnih, znanstvenih ili umjetničkih vrijednosti.⁷ U muzeološkoj teoriji razlikuju se fizički i intelektualni dio zbirke. Fizički dio odnosi se na stvarne predmete u zbirci, dok intelektualni dio podrazumijeva sve informacije o predmetima koje su stvorene kao rezultat interpretiranja i istraživanja predmeta (Vujić, 2000: 25). Najvažniju ulogu u odlučivanju o tome koji su predmeti vrijedni čuvanja i u koju se zbirku uklapaju ima čovjek, koji na temelju svojeg znanja, usmjerenja i svjetonazora gradi muzejsku zbirku (Maroević, 1993: 158).

Upravljanje muzejskim zbirkama odnosi se na sve aktivnosti povezane s planiranim, odgovornim i koordiniranim upravljanjem muzejskim fundusom, koji je radi lakšeg upravljanja podijeljen na manje cjeline, odnosno zbirke (Vujić, 2016: 272). Ovaj se pojam prvo javio u području ekonomije, a u muzeološkom se kontekstu počeo koristiti tijekom 80-ih godina 20. stoljeća, kada su ga usvojile anglofone i njima spojene muzejske zajednice. Aktivnosti koje su obuhvaćene pojmom upravljanja muzejskim zbirkama su sabiranje, izlučivanje, posudba, fizička zaštita, osiguranje i upravljanje rizikom, dokumentiranje te osiguravanje pristupa predmetima zbirki (Vujić, 2021: 9). Iako svaka od nabrojanih aktivnosti ima svoje pojedinosti, za potrebe ovoga rada naglasak će biti isključivo na aktivnosti sabiranja.

Na 15. generalnoj skupštini ICOM-a u Buenos Airesu 1986. godine, jednoglasno je prihvaćen ICOM-ov Kodeks profesionalne etike. Kodeks predstavlja minimalni standard za muzeje, odnosno niz načela i smjernica za etičko ponašanje u muzeološkoj struci. Kodeks profesionalne etike dopunjen je na 20. generalnoj skupštini u Barceloni i preimenovan u ICOM-ov Etički kodeks za muzeje te revidiran na 21. generalnoj skupštini u Seulu.⁸ Prema ICOM-ovom Etičkom kodeksu za muzeje, svaki bi muzej trebao imati dokument koji se u međunarodnoj zajednici naziva Politika ili Načela upravljanja muzejskim zbirkama. Ono predstavlja pisano

⁶ Vujić, Ž. Nastavni materijal za kolegij Osnove upravljanja muzejskim zbirkama, Filozofski fakultet u Zagrebu

⁷ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_07_61_1267.html (pristup 22. 6. 2024.)

⁸ ICOM-ov Etički kodeks za muzeje. (2006).

očitovanje muzeja o pravilima provođenja ranije spomenutih aktivnosti upravljanja muzejskim zbirkama, uz dodatne elementa kao što su poslanje i vizija institucije, povijesni nastanak i opis zbirki te opis zakonskog i etičkog okoliša unutar kojeg se upravljanje odvija (Vujić, 2021: 9). Uz to, britanska organizacija Collection Trust predlaže da svaki muzej ima Izjavu o politici upravljanja muzejskim zbirkama koja obuhvaća četiri zasebne politike za postupanje u različitim područjima upravljanja muzejskim zbirkama, a to su razvoj zbirki (koji uključuje aktivnosti sabiranja i izlučivanja), informacije o zbirkama (dokumentacija), pristup zbirkama te zaštita i konzervacija zbirki.⁹ Pristup dokumentu o politici upravljanja muzejskim zbirkama često se omogućuje široj javnosti putem mrežne stranice institucije, a ujedno služi i za dokazivanje profesionalnog rada i stvaranje dobre javne slike o instituciji (Vujić, 2021: 9).

5.2. Sabiranje

5.2.1. Definicija muzejskog sabiranja

Kao što je već ranije spomenuto, u kontekstu ovoga rada važno je detaljnije se baviti pojmom muzejskog sabiranja. Muzejsko sabiranje, poznato i pod nazivima nabava ili akvizicija, može se definirati kao aktivno oblikovanje muzejskih zbirki (Vujić, 2002: 135). Muzeološki profesionalci razlikuj nekoliko metoda i postupaka sabiranja muzejskih predmeta, a to su: sabiranje putem terenskog rada, kupnja ili otkup, zamjena s drugim muzejom ili baštinskom institucijom te pokloni, donacije i ostavštine. Osim politike upravljanja muzejskim zbirkama, svaki bi muzej za potrebu provođenja aktivnosti sabiranja trebao imati i detaljno razrađenu politiku sabiranja koja prati odredbe navedene u ICOM-ovom Etičkom kodeksu za muzeje (Vujić, 2002: 136). U dokumentu moraju biti precizno opisana područja materijalne kulture u kojima će muzej sabirati, određena geografska područja koja će zastupati i naznačeni najprimjereniji načini sabiranja predmeta.¹⁰

Postupci smislenog izdvajanja i sabiranja, uz čuvanje i izlaganje predmeta u zbirkama, sastavni su dio procesa muzealizacije (Maroević, 2005: 45). Muzealizaciju su sredinom druge polovice 20. stoljeća na teorijskoj razini prvi prepoznali i definirali srednjoeuropski muzeolozi, koje je predvodio Z. Z. Stransky. Prema njegovoj definiciji, muzealizacija je „muzeološki proces, kojim svijet, prvenstveno materijalne kulture, čovjekovom voljom prelazi iz jedne u drugu

⁹ Hillhouse, “COLLECTIONS TRUST ACCREDITATION GUIDANCE SHEET 2: Collections Management Policies”.

¹⁰ Vujić, Ž. Nastavni materijal za kolegij Osnove upravljanja muzejskim zbirkama. Filozofski fakultet u Zagrebu

sredinu. U toj novoj sredini predmeti služe, ponajprije da bi iskazivali svoje vrijednosti i komunicirali ih onima koji imaju potrebu da u materijalom svijetu koji ih okružuje, otkriju i dožive one vrijednosti, po kojima su takvi predmeti dokumenti sredine u kojoj su živjeli i svjedoci ljudskih i društvenih zbivanja u kojima su sudjelovali“. Drugim riječima, procesom muzealizacije se predmeti i ideje prenose iz primarnog u novi, takozvani muzeološki kontekst (Maroević, 2005: 44).

Primarni kontekst odnosi se na stanje u kojem su određeni predmeti i ideje aktivni dio svakodnevnog života zajednice, odnosno služe onoj svrsi zbog koje su izrađeni ili izmišljeni. Izdvajanjem predmeta iz primarnog konteksta i njihovim prenošenjem u muzeje ili srodne institucije, ostvaruje se muzeološki kontekst. U ovom novom kontekstu, predmeti i uz njih vezane ideje više nemaju svrhu svakodnevne uporabe, već dobivaju funkciju medija ili prenositelja ideja i značenja. U muzeološkom kontekstu oni postaju dokumenti vremena u kojem su nastali te svjedoci događaja ili proces u kojima su sudjelovali i osobinama određenog područja, bilo male sredine, regije ili prostora koji nadilazi aktualne državne granice (Maroević, 2005: 44).

U početnim godinama formiranja muzejskih institucija, sabiranje se smatralo najvažnijom muzejskom aktivnošću (Vujić, 2002: 135). Pojačana sabiračka aktivnost tijekom brojnih desetljeća rezultirala je vrlo opsežnim muzejskim fundusima, što je počinjalo predstavljati problem za muzeje, prvenstveno zbog nedostatka adekvatnog prostora za čuvanje predmeta. Situaciji ne pomaže ni sklonost muzeja da, kao društvena institucija, neprestano dodjeljuje značenja i kulturnu vrijednost čak i onim funkcionalnim predmetima u svom posjedu te oni tako postaju dio muzejske građe. Ovakva se pojava u muzeološkoj teoriji naziva unutarnjim sabiranjem i svakako ju treba uzeti u obzir pri osmišljavanju politika upravljanja muzejskim zbirkama (Vujić, 2002: 135; 2021: 10-11).

5.2.2. Novo sabiranje

Pronalaženje rješenja problema gomilanja muzejske građe jedna je od glavnih tema predstavljenih u „Engouraging Collentions Mobility – A Way Forward for Museums in Europe“. Ova opsežna publikacija nastala je u okviru projekta „Collections Mobility 2.0 Lending for Europe 21st Century“ te predstavlja teorijski pristup promišljanju o sabiranju i razvijanju novih strategija upravljanja muzejskim zbirkama, kao i praktični priručnik za posudbu i mobilnost građe (Vujić, 2021: 18). Između ostaloga, u publikaciji se opisuje novi

koncept aktivnosti muzejskog sabiranja koji se naziva „novo sabiranje“. Prema muzeologu Arjenu Koku, novo sabiranje obuhvaća tri odvojena načina na koje muzej sabire predmete za svoje zbirke – muzej ne sabire predmete, nego „interakcije“; muzej sudjeluje unutar baštinske zajednice kao ravnopravni sudionik; muzej služi kao platforma pomoću koje pojedinci i skupine unutar zajednice mogu sami stvarati zbirke predmeta vlastite baštine (Meijer-van Mensch i van Mensch, 2010: 51).

Prvi način novog sabiranja polazi od pretpostavke da su privatni kolekcionari u određenim područjima postigli visoku razinu organiziranosti (Meijer-van Mensch i van Mensch, 2010: 51). Ono podrazumijeva razvijanje odnosa između muzeja i privatnih kolekcionara pri čemu se uloga muzeja u takvoj suradnji odnosi na pružanje podrške kolekcionarima u osiguravanju adekvatnog skladišnog prostora, konzerviranju i restauriranju te omogućavanju korištenja predmeta iz zbirki u svojim izlozbama (Meijer-van Mensch i van Mensch, 2010: 51; Vujić, 2021: 11). Drugi se odnosi na muzeje koji funkcioniraju unutar mreže privatnih i institucionalnih sabirača, ali su posjednici predmeta i dalje aktualni (Meijer-van Mensch i van Mensch, 2021: 51; Vujić, 2021: 11). Ovakva mreža poznata je i pod nazivom „baštinska zajednica“, a obuhvaća osobe koje vrednuju određene aspekte kulturne baštine i žele ih, uz pomoć javnih sredstava, očuvati za buduće generacije. Pojam baštinske zajednice uveden je 2005. godine Okvirnom konvencijom Vijeća Europe o vrijednosti kulturne baštine za društvo, poznatom i kao Faro Konvencija (Meijer-van Mensch i van Mensch, 2010: 51). Treći oblik novog sabiranja stavlja naglasak na ulogu članova lokalnih zajednica u proširivanju muzejskog fundusa putem projekata u kojima pojedinci dijele svoje priče i iskustva uz dodjeljivanje značenja (Meijer-van Mensch i van Mensch, 2010: 51; Vujić, 2021: 12). Ovakav oblik novog sabiranja predstavlja osnovu projekata participativnih muzeja.

6. Participativno sabiranje

Već je prije u radu konstatirano kako su razvoj informacijskih tehnologija i web-a 2.0 omogućili brisanje granica između stvaratelja i korisnika sadržaja. U muzejskom kontekstu, to znači da korisnici muzeja imaju priliku sudjelovati u svim njegovim aktivnostima pa tako i u rješavanju određenih problema u upravljanju muzejskim zbirkama (Vujić, 2021: 11). Također, mnogi su muzeji posljednjih godina promijenili svoj pristup sabiranju predmeta, prebacujući fokus s predmeta na potrebe svojih posjetitelja (Antoš, 2014: 120). Uključivanje posjetitelja u aktivnosti muzejskog sabiranja poznato je u muzeološkoj teoriji i kao participativno sabiranje.

Ovakav je način rada već otprije poznat u području poslovnog upravljanja, a prema Jeffu Howeu naziva se *crowdsourcing* (Söderqvist, 2010: 73). Općenito, *crowdsourcing* podrazumijeva slanje otvorenog poziva kojim institucija ili organizacija nastoji pronaći rješenja za određeni problem. Svoja rješenja može predložiti bilo tko, od amatera i volontera koji se bave relevantnim temama u slobodno vrijeme do stručnjaka koji su dotada bili nepoznati inicijalnoj organizaciji ili instituciji. Zatim se odabiru najprikladnija rješenja, a zaslužni pojedinci su često i nagrađeni za svoj doprinos (Söderqvist, 2010: 73).

Sličnu participativnu strategiju za muzejsko sabiranje predstavljaju i takozvani *outreach* programi. Jedan od glavnih karakteristika *outreacha* je težnja za privlačenjem novih posjetitelja. Programi se primjenjuju u radu s ciljanim skupinama koje inače ne posjećuju muzej, a s ciljem pobuđivanja zanimanja potencijalnih posjetitelja za muzejski sadržaj te poticanja na suradnju s muzejom u aktivnostima kao što su rad sa zbirkama i izložbama (Antoš, 2014: 121).

Participativno sabiranje već je otprije poznato i u okviru povijesne muzeologije. U Hrvatskoj se, na primjer, participacija članova zajednice u aktivnosti muzejskog sabiranja može pratiti još od prve polovice 19. stoljeća, odnosno za vrijeme stvaranja narodnih muzeja. Primjerice, Narodni muzej u Zagrebu svoj je fundus počeo graditi uz pomoć sudjelovanja brojnih građana i nekih članova plemstva, pa čak i seljaštva. Sve informacije o dodjeljivanju predmeta muzeju bile su javno dostupne putem tadašnjih novina. Slična je situacija bila i u prvim godinama djelovanja Etnografskog muzeja kada su se muzejski predmeti prikupljali putem takozvanih akvizicijskih kampanja. U 19. stoljeću bila je uspostavljena i institucija muzejskog povjerenika na terenu preko koje se prikupljala građa za funduse muzeja, ali i za izlaganje tijekom većih izložbi (Vujić, 2021: 11).

6.1. Primjeri participativnog sabiranja

Aktivnost participativnog sabiranja, a time i način rada participativnog muzeja, bit će konkretnije opisani na primjerima odabranih stranih i domaćih baštinskih institucija.

6.1.1. Santa Cruz Museum of Art and History

Institucija Santa Cruz Museum of Art and History svoje korijene vuče od sredine 1980-ih godina kada se Santa Cruz Historical Society i Art Museum of Santa Cruz County udružuju s ciljem stvaranja jedinstvenog muzeja umjetnosti i povijesti u prostoru bivšeg okružnog zatvora. Uz pomoć donacije obitelji McPherson, započeo je projekt osnivanja McPherson Center of Art and History. Međutim, razorni potres 1989. godine teško je oštetio predviđenu zgradu muzeja i prisilio sve uključene na promjene u planu stvaranja muzeja. Uz obnavljanje zgrade bivšeg okružnog zatvora i povijesne zgrade Octagona izgrađena je i nova, treća zgrada čime je muzej povećao svoje kapacitete i potencijal. Godine 1992. McPherson Center of Art and History službeno je počeo s radom, a četiri godine kasnije, nakon što su se prije spomenute institucije službeno sjedinile, preimenovan je u Museum of Art and History.¹¹

Početak 21. stoljeća označava i početak uvođenja promjena u svrsi postojanja i načinu funkcioniranja muzeja. Kada je 2011. godine preuzela funkciju izvršne direktorice muzeja, Nina Simon odlučila je pretvoriti Santa Cruz Museum of Art and History u prostor koji istinski odražava raznolikost lokalne zajednice i u kojem su članovi te zajednice aktivni sudionici u stvaranju muzejskih izložbi, festivala i ostalih događanja.¹² Naglasak se stavlja na teme koje su relevantne i važne za povijest lokalne zajednice, a jednu od glavnih karakteristika muzejskog postava čini ravnoteža između profesionalno izrađenih izložbi regionalnih, nacionalnih i međunarodnih umjetnika te sadržaja prikupljenog putem participativnih projekata doprinosa, suradnje i zajedničkog stvaranja.¹³

Participacija lokalnog stanovništva u sabiranju muzejskih predmeta u obliku doprinosnog projekta poslužila je za stvaranje izložbe *Santa Cruz Collects*. Izložba je bila otvorena javnosti od listopada 2016. godine do veljače 2017. godine, a cilj izložbe bio je, pomoću predmeta iz privatnih zbirki stanovnika okruga Santa Cruz, odgovoriti na pitanje zašto sabiremo i na koji

¹¹ <https://www.santacruzmah.org/history> (pristup 17. 6. 2024.)

¹² Isto.

¹³ <https://www.santacruzmah.org/callouts> (pristup 17. 6. 2024.)

način privatne kolekcije odražavaju pojedine i kolektivne identitete.¹⁴ Slično ovoj izložbi, godine 2012. proveden je i vrlo uspješan participativni doprinosni projekt pod imenom *Memory Jar*. U galerijskom su prostoru bile postavljene police s praznim staklenkama u kojima su posjetitelji mogli ostaviti određeni predmet i ukratko opisati uspomenu koju vežu uz taj predmet. U nekoliko je mjeseci bilo popunjeno više stotina staklenki, a primijetilo se da se zbog projekta posjetitelji duže zadržavaju u prostoru muzeja. Projektom se htjela istražiti ideja da „neke od najdragocjenijih zbirki koje čovjek može stvarati nisu one materijalne, već nematerijalne prirode, odnosno rezultat sabiranja priča, sjećanja i uspomena“.¹⁵

Razvijanje i provođenje participativnih projekata u Santa Cruz Museum of Art and History nastavilo se i nakon što je 2020. godine Nina Simon napustila funkciju izvršne direktorice muzeja. Muzej je i nakon više od 25 godina djelovanja još uvijek jedan od vodećih institucija u svijetu po pitanju razine participacije lokalne zajednice u njegovom radu. Vizija i misija muzeja, kao i vrijednosti i strategije za postizanje u njima zacrtanim ciljevima jasno su naznačeni u strateškom planu.¹⁶

6.1.2. Nordiska museet

Muzeji u nordijskim državama imaju dugu tradiciju implementiranja participativnih ideja i praksi u svom poslovanju i načinu prikupljanja predmeta u svojim zbirkama. Tijekom proteklih 150 godina, shvaćanja onoga što se smatralo participacijom u muzeju varirala su ovisno o aktualnim ideološkim okvirima. Jedan od povijesnih primjera participativnih praksi u nordijskim muzejima predstavljaju „žive slike“ iz 1870-ih godina, odnosno diorame kućnog uređenja koje su u to vrijeme imale ulogu „stalnih predavača“ o svakodnevnom životu na širem nordijskom prostoru. Zatim su tu i putujuće izložbe koje su tijekom 1880-ih dovodile muzejsku kulturu u ruralna područja. Prvi primjeri stvarnog uključivanja zajednice u rad muzeja počinju se javljati od 1890-ih godina kada su muzeji angažirali pojedince iz različitih društvenih klasa za povijesne rekonstrukcije u takozvanim „živim muzejima“. Konačno, 1970-e godine donose pojavu pred-internetskog *crowdsourcinga*, eko-muzeja i druge oblike participativnog dizajna koje uključuju suradnju između lokalnih zajednica i muzejskih kustosa (Pierroux et al., 2020:

¹⁴ Museum 2.0 <https://museumtwo.blogspot.com/2012/09/12-ways-we-made-our-santa-cruz-collect.html> (pristup 24. 6. 2024.)

¹⁵ Museum 2.0 <https://museumtwo.blogspot.com/2014/06/adventures-in-evaluating-participatory.html> (pristup 24. 6. 2024.)

¹⁶ MAH 2026 Strategic Plan 2021-2026. https://issuu.com/santacruzmah/docs/mah_strategic_plan?fr=sNjdjNTE4NDIxMzk (pristup 24. 6. 2024.)

27). Tradicija participativnog muzeja u nordijskim zemljama u ovome će radu biti pobliže opisana na primjeru muzeja Nordiska museet u Stockholmu.

Stvaranje Nordiska museeta započelo je u drugoj polovici 19. stoljeća. Godine 1873., švedski učitelj i pisac Artur Hazelius osnovao je Skandinavsku etnografsku zbirku (Pierroux et al., 2020: 32). Ideja za osnivanje muzeja javila se 1872. godine, za vrijeme putovanja do grada Dalarne tijekom kojeg su Hazelius i njegova žena Sofi primijetili kako se tradicionalni običaji obližnjih krajeva gube i polagano zamjenjuju novima. Artur i Sofi osjetili su potrebu očuvati svjedočanstva starog načina života. Za vrijeme tog su putovanja Hazeliusi u Stora Tuni nabavili vunenu suknju koja će kasnije postati prvi inventarni predmet u Zbirci.¹⁷

S obzirom da nije mogao samostalno provesti nabavu muzejskih predmeta, Hazelius je tražio pomoć od raznih donatora, koje je nazivao *skaffare* (hrv. sakupljači).¹⁸ Kako je rastao broj predmeta u zbirci, Hazelius je odlučio 1880. godine osnovati zakladu, a Skandinavska etnografska zbirka preimenovana je u Nordiska museet. Od 1882. godine, Muzej je na godišnjoj razini slao otvorene pozive javnosti za prikupljanje muzejskih predmeta. U međuvremenu je stvorena i opsežna mreža kolekcionara s područja sjeverne Europe koji su sabirali predmete prema Hazeliusovim nalogima (Pierroux et al., 2020: 32).

Od njegovog osnutka pa sve do danas, Nordiska museet u Stockholmu obuhvaća bogatu zbirku predmeta materijalne i nematerijalne baštine s fokusom na očuvanje ruralnog, predindustrijskog načina života i svjedočanstva stvarnih ljudi na području današnje Švedske i ostalih nordijskih država. Participacija se očituje kroz doprinošenje predmeta iz privatnih zbirki u muzejski fundus i partnerstva s raznim organizacijama i baštinskim institucijama. Uz to što koristi participativne strategije za sabiranje predmeta za svoje zbirke, Nordiska museet je gotovo 40 godina bio glavni muzej, točnije sjedište Tajništva u organiziranoj mreži švedskih muzeja, poznatoj kao SAMDOK. SAMDOK je djelovao kao organizacija od 1977. do 2011. godine, a primarni cilj bila je koordinacija sabiranja predmeta iz suvremenog života. Rad organizacije imao je veliki utjecaj na razvoj aktivnosti „skupljanja sadašnjosti“¹⁹ kao jednom od osnovnih ciljeva muzejskog sabiranja (Antoš, 2014: 114).

¹⁷ <https://www.nordiskamuseet.se/en/about-us/the-history-of-nordiska-museet/> (pristup 21. 6. 2024.)

¹⁸ <https://www.nordiskamuseet.se/en/about-us/hazelius-the-founders-of-the-museum/> (pristup 21. 6. 2024.)

¹⁹ Pojam se odnosi na dokumentaciju o svakodnevnom životu, koja obuhvaća skupljanje predmeta, pisanog materijala, fotografija i audio-vizualnih zapisa te uključuje korištenje etnološke i antropološke metodologije u terenskim istraživanjima (Antoš, 2014: 114).

6.1.3 Civilna zbirka Povijesnog i pomorskog muzeja Hrvatskog primorja

Kao najpoznatiji hrvatski primjer participativnog sabiranja može se uzeti Civilna zbirka Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja u Rijeci. Osnivanjem Građanskog muzejskog vijeća 2019. godine, Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja postao je prvi hrvatski muzej koji je počeo razmatrati alternativne načine upravljanja muzejskim zbirkama i implementiranje prakse participativnog sabiranja.²⁰ Projekt Civilne zbirke pokrenut je 2020. godine u okviru projekta Europskog socijalnog fonda po nazivom „Muzej budućnosti – Građansko muzejsko vijeće kao model sudioničkog upravljanja“ (Vujić, 2021: 26), a osim Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja, na projektu je sudjelovalo još pet partnerskih udruga – Udruga Žmergo, Kreativni kolektiv Kombinat, Centar za poticanje darovitosti, Udruga slijepih Primorsko-goranske županije i Matica umirovljenika Grada Rijeke.²¹

Projekt Civilne zbirke sadrži karakteristike participativnih modela doprinosa i suradnje. U sklopu projekta, Muzej je putem svojih digitalnih platformi uputio javni poziv građanima s pitanjem „Kako želimo da nas buduće generacije pamte?“ u želji da se članovi zajednice uključe u proces biranja predmeta baštine vrijednih čuvanja u muzeju. Osim doniranja fizičkih predmeta, građani su mogli priložiti i fotografije, video ili audio zapise i pisanu dokumentaciju nematerijalne baštine iz svoga okruženja – običaje, vještine, pjesme, plesove, rituale, pojave, vjerovanja, znanja ili sjećanja. Građani su predložili 11 predmeta, a 5 prijedloga s najviše glasova uvršteno je u novoosnovanu Civilnu muzejsku zbirku. Predmeti iz te zbirke bili su predstavljeni na izložbi koja je javnosti bila dostupna od 4. rujna do 5. listopada 2020. godine.²²

Plan projekta Civilne zbirke Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja je ponavljati javni poziv svake godine te tako aktivno poticati članove zajednice na sudjelovanje u stvaranju zbirki i bogaćenju muzejskog fundusa. Tako je, na primjer, 2021. godine fokus javnog poziva bio na dokumentiranje svakodnevnog života tijekom pandemije Covid-19.²³

6.1.4. Projekt „Zagrebački kvartovi“ Muzeja grada Zagreba

Projekt „Zagrebački kvartovi“ je interdisciplinarni, istraživačko-izložbeni projekt Muzeja grada Zagreba pokrenut 2009. godine s ciljem prikazivanja povijesnog razvoja grada od sredine 19.

²⁰ <https://ppmhp.hr/predstavljena-civilna-muzejska-zbirka/> (pristup 24. 6. 2024.)

²¹ Isto.

²² Isto.

²³ <https://digitalni.ppmhp.hr/?pc=i&id=1224671> (pristup 24. 6. 2024.)

stoljeća do danas i boljeg shvaćanja grada Zagreba u cjelini kroz njegove kvartove. Za realizaciju projekta, Muzej se vodio participativnim strategijama doprinosa i suradnje na način da je surađivao s raznim stručnjacima, kvartovskim institucijama i udrugama u svrhu sabiranja i objedinjavanja materijalne i nematerijalne baštine vezane za pojedina zagrebačka područja (Strukić, 2010: 108). Za stvaranje izložbi koristili su se materijali iz dvjestotinjak obiteljskih albuma, stotinjak snimki sjećanja stanovnika Zagreba i više stotina fotografija zagrebačkih kvartova iz fundusa Muzeja grada Zagreba (Strukić, 2020: 116). Izložbe su bile popraćene i nizom razgovora, okruglim stolovima i drugim akcijama kako bi se stanovnike potaknulo na aktivnu participaciju i promišljanje o pitanjima koja se odnose na poboljšanje uvjeta života u gradu te na prepoznavanje vrijednosti i zaštite baštine (Strukić, 2010: 108).

Prva izložba, *Pola stoljeća Trnskog – priča jedne generacije*, predstavljena je u svibnju 2010. godine, a nastala je u suradnji s kvartovskim Virtualnim zavičajnim muzejom Trnsko. Izložbi su prethodila terenska istraživanja, istraživanja novina, časopisa i arhivskog gradiva, prikupljanje fotografija te razgovori sa stanovnicima kvarta. Ostale značajne izložbe projekta čine *Zagrebačka Dubrava – od predgrađa do grada* (2012.), *Maksimir – povijest i kvartovski simboli* (2014.), *Trešnjevka – prostor i ljudi* (2017./18.) i *Trnje – prostor i ljudi* (2018.) (Strukić, 2020: 117-118). Projekt je trajao do 2021. godine, a fokusiranje na interaktivnost i suradnju sa stanovnicima pojedinih kvartova doprinijelo je otvaranju i povezivanju Muzeja grada Zagreba sa svojim posjetiteljima.

6.1.5. Muzej susjedstva Trešnjevka

Koncept muzeja susjedstva javlja se otprilike istovremeno kad i koncept ekomuzeja, a temeljen je na suživotu čovjeka, njegove okoline i baštine te usmjeren na određenu, često marginaliziranu lokalnu zajednicu unutar jednog susjedstva ili četvrti. Muzeji susjedstva prije svega rade za dobrobit svoje zajednice, baveći se aktualnim temama i poticanjem članova lokalne zajednice na dublje promišljanje o pitanjima koja su važna za njih (Andrić Talijanac, 2015: 6, 9). Primjer ovakvog muzeja u Hrvatskoj predstavlja Muzej susjedstva Trešnjevka u Zagrebu.

Muzej susjedstva Trešnjevka je „participativna institucija posvećena očuvanju, interpretaciji i valorizaciji radničke prošlosti Trešnjevke, kao i problemima suvremene Trešnjevke, s ciljem razumijevanja i izgradnje pravednog društva“.²⁴ Muzej je 2018. godine pokrenula udruga

²⁴ <https://www.muzejsusjedstvatrešnjevka.org/model-upravljanja> (pristup 13. 7. 2024.)

BLOK u suradnji s udrugama K-zona, CMS i SF:ius te Tehničkim muzejom Nikola Tesla u obliku projekta „Muzej susjedstva Trešnjevka – izgradnja odozdo“ (2018.-2020.), čiji je cilj bio „postaviti temelje za osnivanje multi i interdisciplinarnog muzeja susjedstva, koncipiranog prema načelima sudioničkog upravljanja u kulturi i tako da je uključenost građana integrirana u sam model funkcioniranja i djelokrug rada“.²⁵ Osim skice modela upravljanja i potencijalnih prostora budućeg Muzeja, u jesen 2020. godine predstavljen je virtualni fundus nastao pomoću donacija stanovnika Trešnjevke i u suradnji s trešnjevačkim institucijama i udrugama. Fundus pokriva razdoblje od početka 20. stoljeća do kraja 1990-ih i sadrži različite tipove predmeta podijeljenih po tematskim zbirkama s posebnim naglaskom na nasljeđu radničkog pokreta i kulture.^{26,27}

Muzej susjedstva Trešnjevka odličan je primjer participacije kroz doprinos lokalnog stanovništva i suradničkog partnerstva civilnih udruga. Muzeju još uvijek nedostaje adekvatan fizički prostor za čuvanje i prezentiranje svojih predmeta. U međuvremenu se svi muzejski predmeti fotografiraju i čuvaju u virtualnom obliku te su dostupni na web stranici Muzeja.²⁸

6.1.6. Projekt „KULTajmo u Šibeniku! Razvoj civilnog sektora kroz aktivnosti u kulturi“

Muzej grada Šibenika prepoznat je kao središnja kulturna institucija grada. U dosadašnjem djelovanju primijećeni su problemi neiskorištenog potencijala suradnje Muzeja, Grada i udruga Šibensko-kninske županije, nedovoljna dostupnost Muzeja i kulturnih dobara građanima, posebice onima u riziku od socijalne isključenosti, te nedostatak programa koji predviđa suradnju predstavnika javnog i civilnog sektora u procesu donošenja javnih odluka.²⁹

Analizom spomenutih problema, u sklopu poziva „Kultura u centru – potpora razvoju javno-civilnog partnerstva u kulturi“ iz Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020., definiran je projekt „KULTajmo u Šibeniku! Razvoj civilnog sektora kroz aktivnosti u kulturi“ kao višerazinski projekt čiji su ciljevi uspostava modela sudioničkog upravljanja u kulturi između Muzeja grada Šibenika i civilnog sektora Šibensko-kninske županije, povećanje

²⁵ <https://www.muzejsusjedstvatresnjevka.org/o-nama> (pristup 13. 7. 2024.)

²⁶ <https://www.muzejsusjedstvatresnjevka.org/model-upravljanja> (pristup 13. 7. 2024.)

²⁷ <https://www.muzejsusjedstvatresnjevka.org/fundus> (pristup 13. 7. 2024.)

²⁸ Isto.

²⁹ <https://kultajmo.muzej-sibenik.hr/wp-content/uploads/2020/02/Program-suradnje-Muzeja-grada-%C5%A0ibenika-i-udruga.pdf> (pristup 14. 7. 2024.)

uključenosti građana u aktivnostima u kulturi, povećanje kapaciteta predstavnika civilnog sektora u županiji te poticanje međusektorskog umrežavanja unutar civilnog sektora u Šibeniku.³⁰

Projekt se provodio od listopada 2018. do siječnja 2020. godine, tijekom čega su se održavale radionice, izložbe i druženja u suradnji s udrugom „Mladi u Europskoj uniji“, Udrugom slijepih Šibensko-kninske županije, Foto klubom Šibenik i Gradom Šibenikom. Uz to, započela je i izrada Programa suradnje Muzeja grada Šibenika i udruga Šibensko-kninske županije 2020.-2025.³¹

Javno-civilno partnerstvo jedno je od ključnih načela i alata navedenih u Programu suradnje Muzeja grada Šibenika i udruga Šibensko-kninske županije 2020.-2025. kojim se nastoji ostvariti pomak od centraliziranog i institucionaliziranog upravljanja prema participativnom upravljanju kulturom. Program suradnje usmjeren je na uspostavljanje modela suradnje i *hostinga*, prema kojima „Muzej grada Šibenika kao javna ustanova sklapa partnerstvo s više organizacija civilnog društva na području županije te s njima zajednički upravlja korištenjem prostora u javnoj infrastrukturi“. Osim aktivnosti kao što su sastanci i druženja, predavanja i konferencije te organiziranje izložbi, koncerata i festivala, suradničko upravljanje ovim Programom obuhvaća i kontinuiranu suradnju u prikupljanju materijalne i nematerijalne građe. Građani i razne udruge mogu ustupiti važne povijesne predmete iz svojih privatnih zbirki Muzeju na korištenje za tematske izložbe ili podijeliti tradicionalna znanja i vještine u obliku predavanja i radionica. Na taj se način želi uključiti građane u interpretaciju i valorizaciju kulturne baštine, ali i potaknuti ih na povezivanje kulture, umjetnosti, svakodnevnog života i budućnosti.³²

³⁰ <https://kultajmo.muzej-sibenik.hr/> (pristup 14. 7. 2024.)

³¹ <https://kultajmo.muzej-sibenik.hr/o-projektu/> (pristup 14. 7. 2024.)

³² <https://kultajmo.muzej-sibenik.hr/wp-content/uploads/2020/02/Program-suradnje-Muzeja-grada-%C5%A0ibenika-i-udruga.pdf> (pristup 14. 7. 2024.)

7. Zaključak

Pokret Nove muzeologije iz 1970-ih i razvoj weba 2.0 na početku 21. stoljeća izvršili su veliki utjecaj na to što se podrazumijeva svrhom i zadaćom suvremenih muzeja. U razdoblju multikulturalnosti, participacija članova lokalne zajednice u muzejskim aktivnostima postaje važan alat koji muzejima služi za održavanje društvene relevantnosti, zadržavanje starih i privlačenje novih posjetitelja. Veliki dio stručnjaka, među kojima se najviše istaknula Nina Simon sa svojom knjigom *The Participatory Museum*, jasno i glasno se zalažu za primjenjivanje participativnog dizajna u muzejima te naglašavaju pozitivne učinke doprinosa vanjskih suradnika, suradnje, zajedničkog stvaranja i davanja resursa za planiranje i provođenje projekata koji se bave relevantnim temama u zajednici. S obzirom da se sabiranje još uvijek smatra jednom od najvažnijih područja muzejske djelatnosti, korištenje *crowdsourcinga* i *outreach* programa omogućilo je surađivanje članova lokalne zajednice i muzejske ustanove u upravljanju muzejskom zbirkama. Muzeji i projekti spomenuti u ovom radu predstavljaju samo neke od primjera participativnog sabiranja koji pokazuju da sudjelovanje lokalne zajednice u muzejskom sabiranju ne rezultira samo jedinstvenim izložbama, nego i utječe na dugoročnu ekonomičnost i održivost muzejskih zbirki. Također, treba naglasiti kako ideja participativnog stvaranja zbirki nije prisutna samo u Europi i svijetu, već se posljednjih godina sve više širi i u hrvatskim muzejima.

8. Literatura

- Andrić Talijanac, M. (2015). Muzeji susjedstva. *Informatica museologica*, (45-46), 6-23. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/176833>
- Antoš, Z. (2014). „Skupljanje“ sadašnjosti u etnografskim muzejima. *Etnološka istraživanja*, 18/19, 115-127. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/133475>
- Arnstein, S. R. (1969). A Ladder Of Citizen Participation, *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.
- Babić, D. (2009). *O muzeologiji, novoj muzeologiji i znanosti o baštini*. Ivi Maroeviću : baštinici u spomen. /U: Vujić, Žarka; Špikić, Marko. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 43- 60.
- Domšić, L. (2021). Participatory Museum Projects with Young People: Measuring the Social Value of Participation. *The International Journal of the Inclusive Museum*, 14(2), 149-165.
- International Council of Museums. (2006). *Code of ethics: ICOM code of ethics for museums*. Paris, France: International Council of Museums.
- Hillhouse, S. (2011). “COLLECTIONS TRUST ACCREDITATION GUIDANCE SHEET 2: Collections Management Policies”. Collections Trust. <https://collectionstrust.org.uk/wp-content/uploads/2016/10/Collections-ManagementPolicies.pdf>
- Jolic, A. (2023). Bottom-up vs. top-down: how participatory design can be used to help define post-conflict cultural memory in Croatia. *Suvremeni Mediteran*, 2(1), 44-60.
- Knudsen, L. V. (2016). Participation at work in the museum. *Museum Management and Curatorship*, 31(2), 193–211.
- Maroević, I. (1993). *Uvod u muzeologiju*. Zagreb: Zavod za Informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Maroević, I. (2005). Razine muzealizacije vezane u kulturnu baštinu. *Muzejska teorija i praksa*, 36(3-4), 44-49.
- Meijer van Mensch, L. i van Mensch, P. (2010). *From disciplinary control to co-creation – collecting and the development of museums as praxis in the nineteenth and twentieth century*. ENCOURAGING COLLECTIONS MOBILITY – A Way Forward for Museums in Europe. /U: Pettersson, Susanna; Hagedorn-Saupe, Monika; Jyrkkiö, Teijamari; Weij, Astrid. 33-54.

- Miklošević, Ž. (2021). *Baština i digitalno pripovijedanje*. Razvoj publike – Digitalni alati i komunikacijske prakse u baštinskim ustanovama. /U: Lemić, Vlatka; Štefanac, Tamara. 33-45.
- Pierroux, P., Bäckström, M., Brenna, B., Gowlland, G. i Ween, G. (2020). *Museums as sites of participatory democracy and design*. A History of Participation in Museums and Archives: Traversing Citizen Science and Citizen Humanities. /U: Hetland, Per; Pierroux, Palymre i Line Esborg, Line. 27-46.
- Program suradnje Muzeja grada Šibenika i udruga Šibensko-kninske županije 2020.-2025. <https://kultajmo.muzej-sibenik.hr/wp-content/uploads/2020/02/Program-suradnje-Muzeja-grada-%C5%A0ibenika-i-udruga.pdf> (pristup 14. 7. 2024.)
- Sandvik, K. (2011). Nina Simon: The Participatory Museum. Santa Cruz, CA: Museum 2.0. 2010. *MedieKultur: Journal of media and communication research*, 27(50), 190-191.
- Simon, N. (2010). The Participatory Museum. <https://participatorymuseum.org/read/>
- Strukić, K. (2010). Projekt "Zagrebački kvartovi" Muzeja grada Zagreba. *Informatica museologica*, 41 (1-4), 108-110. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/134400>
- Strukić, K. (2020). Deset godina projekta "Zagrebački kvartovi" (2009. - 2019.) Muzeja grada Zagreba. *Informatica museologica*, (51), 116-118. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/261805>
- Stuedahl, D. (2019). *Participation in design and changing practices of museum development*. The Routledge Handbook of Museums, Media and Communication. /U: Drotner, Kirsten; Dziekan, Vince; Parry, Ross i Schröder, Kim Christian. 219-233.
- Söderqvist, T. (2010). The participatory museum and distributed curatorial expertise. *NTM Zeitschrift für Geschichte der Wissenschaften, Technik und Medizin*, 18(1), 69-78.
- Vujić, Ž. (2000). Nova tehnologija i pristup muzejskim zbirkama: iskustva zagrebačkih umjetničkih muzeja i galerija. *Informatica museologica*, 31(1-2), 25-31. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/clanak/210825>
- Vujić, Ž. (2002). Kvaliteta i politika sabiranja. *Informatica museologica*, 33(3-4), 135-137. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/140515>
- Vujić, Ž. (2016). Četvrt stoljeća sabiranja u hrvatskim muzejima i galerijama: kroz očiste jedne muzeologinje. *Muzeologija*, (53), 272-292. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/clanak/302183>

Vujić, Ž. (2021). Upravljanje zbirkama u 21. stoljeću: propitivanje u hrvatskom kontekstu. *Etnološka istraživanja*, (26), 7-25. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/clanak/388655>

Zakon o muzejima. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_07_61_1267.html (pristup 22. 6. 2024.)

Web stranice:

<https://www.santacruzmah.org/callouts> (pristup 17. 2. 2024.)

<https://www.santacruzmah.org/history> (pristup 17. 6. 2024.)

<https://www.nordiskamuseet.se/en/about-us/the-history-of-nordiska-museet/> (pristup 21. 6. 2024.)

<https://www.nordiskamuseet.se/en/about-us/hazelius-the-founders-of-the-museum/> (pristup 21. 6. 2024.)

<https://museumtwo.blogspot.com/2012/09/12-ways-we-made-our-santa-cruz-collect.html> (pristup 24. 6. 2024.)

<https://museumtwo.blogspot.com/2014/06/adventures-in-evaluating-participatory.html> (pristup 24. 6. 2024.)

https://issuu.com/santacruzmah/docs/mah_strategic_plan?fr=sNjdjNTE4NDIxMzk (pristup 24. 6. 2024.)

<https://ppmhp.hr/predstavljena-civilna-muzejska-zbirka/> (pristup 24. 6. 2024.)

<https://digitalni.ppmhp.hr/?pc=i&id=1224671> (pristup 24. 6. 2024.)

<https://www.muzejsusjedstvatresnjevka.org/model-upravljanja> (pristup 13. 7. 2024.)

<https://www.muzejsusjedstvatresnjevka.org/o-nama> (pristup 13. 7. 2024.)

<https://www.muzejsusjedstvatresnjevka.org/fundus> (pristup 13. 7. 2024.)

<https://kultajmo.muzej-sibenik.hr/> (pristup 14. 7. 2024.)

<https://kultajmo.muzej-sibenik.hr/o-projektu/> (pristup 14. 7. 2024.)

Participativni muzej i sudjelovanje zajednice u muzejskom sabiranju

Sažetak

Od pojave pokreta Nove muzeologije tijekom 1960-ih i 70-ih godina, muzeji su sve više nastojali pronaći načine kako potaknuti društvenu angažiranost i uključiti sudjelovanje zajednice u različite aspekte upravljanja muzejskim zbirkama. Potreba za društvenom inkluzijom, kao i tehnološki razvoj weba 2.0, otvorili su put za razvoj nove vrste muzeja koji od zajednice zahtijeva doprinos u upravljanju muzejskim zbirkama, vrednovanju muzejskih predmeta te planiranju izložbi i drugih projekata. Ovakva vrsta kulturne institucije, poznate kao participativni muzej, oslanja se na različite oblike participativnog dizajna i strategije koje članovima lokalnih zajednica omogućuju provođenje vlastitih projekata pomoću kojih komuniciraju one aspekte svog života i kulture koje oni smatraju najvažnijima za svoj identitet. Između ostalog, participativni projekti u muzejima služe za sabiranje predmeta i ostalog sadržaja za svoje izložbe i zbirke. Projekti poput *crowdsourcinga* i *outreach* programa dobro su poznati u sferi participativnih muzeja, a primjeri takvih projekata mogu se pronaći u Hrvatskoj i diljem svijeta.

Ključne riječi: participativni muzej, upravljanje zbirkama, sabiranje, zajednica, suradnja

Participatory museum and user participation in museum collection

Summary

Since the emergence of the New museology movement during the 1960s and 70s, museums have increasingly been figuring out ways to encourage social engagement and incorporate community participation into various aspects of collection management. The need for social inclusion, as well as the technological development of web 2.0, paved the way for a new type of museum, one that requires the public's contribution in managing collections, evaluating museum objects and planning exhibits and other projects. This kind of cultural institution, known as the participatory museum, relies on different forms of participatory design and strategies to make way for more community driven projects that enables local communities to communicate aspect of their life and culture which they deem most important for their identity. Among other things, museums use community participation projects for acquiring objects and other content for their exhibitions and collections. Projects such as crowdsourcing and outreach programs are well known within the sphere of participatory museums and examples of such projects can be found both in Croatia and worldwide.

Key words: participatory museum, collection management, collecting, community, cooperation